

הנושא: "בל ימצא": לחפש אחריו או להוציא החמץ הידוע?

1. ר"ן פסחים (א. בדפי הריף)

"אלא כך הוא עיקרן של דברים: שזה שאמרה תורה תשביתו כול להתקיים באי משתי דברים: או שיבטל בלבו כל חמץ שיש ברשותו ויוציאו במחשבתו מרשותו וסגי בהכי מדאורייתא אפי' בחמץ הידוע לו או אם לא בטלו בלבו כלל צריך מן התורה שיבדוק אחריו בכל מקום שהוא רגיל להמצא שם ויבערנו מן העולם, וביעור זה הוא שנחלקו במה יבערנו. ולפיכך כל שאינו מבטל חייב לבדוק כדי שלא יעבור עליו בבל יראה ובל ימצא ולפיכך כתב רש"י ז"ל שבדקין את החמץ שלא יעבור עליו בבל יראה ובל ימצא והיינו למי שאינו מבטל אבל למי שמבטל סגי בהכי... ונמצאת אתה אומר לפי דעת זה שהתורה שאמרה תשביתו היינו או בביטול או בבדיקה וביעור והיינו בחמץ ידוע או מפני חשש מקומות שהוא רגיל להמצא בהן, אבל כל שאין לו חמץ ידוע ולא מקומות שהוא רגיל להמצא בהן לא חלה עליו מצוות השבתה..."

2. תוספות פסחים דף כא/א

ואי אשמעינן חיה משום דמצנעת לה - ואין עובר משום בל יטמין דבל יטמין נפקא לן מלא ימצא ואין זה מצוי כיון שאין ידוע היכן הוא וכן משמע בפ"ק (דף ו:ו) דפרק וכי משכחת לה ליבטלה משמע דכל כמה דלא משכחת לא עבר בבל יראה..."

3. תוספות פסחים דף ח/א

הכא כשהכלב יכול לחפש אחריו - ולכך אינו פטור אלא מפני הסכנה והא דמשמע גבי מפולת דאם הכלב יכול לחפש אינו כמבוער וצריך לבערו ולא מיפטר מפני סכנת עקרב אור"י שאני התם דודאי איכא חמץ הטריחוהו חכמים להשכיר פועלים במרא וחצינא אבל הכא שאין החמץ ידוע לא הטריחוהו:

4. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ו/א

אמר רב יהודה אמר רב המפרש והיוצא בשיירא קודם שלשים יום אין זקוק לבער תוך שלשים יום זקוק לבער אמר אביי הא דאמרת תוך שלשים יום זקוק לבער לא אמרן אלא שדעתו לחזור אבל אין דעתו לחזור אין זקוק לבער אמר ליה רבא ואי דעתו לחזור אפילו מראש השנה נמי אלא אמר רבא הא דאמרת קודם שלשים יום אין זקוק לבער לא אמרן אלא שאין דעתו לחזור אבל דעתו לחזור אפילו מראש השנה זקוק לבער...

רש"י פסחים דף ו/א

אפילו מראש השנה נמי - דכי הדר ביה בימי הפסח עבר עליה, וההיא שעתא לאו ברשותיה היא דליבטליה, שהרי איסור הנאה הוא ואינו שלו, וכשראהו עובר עליה:

5. מהרש"ל (חכמת שלמה פסחים ו.) על הרש"י הנ"ל

"משמע דעל מה שמצא אינו עובר עליו כל זמן שלא ראה אותה עד עתה אפילו לא בטלו. ודבר תימה הוא נהי שלא היה בידו לבער, מ"מ חמץ שלו בביתו הוא! ועובר בבל יראה כל זמן שלא בטלו! והנראה בעיני לפרש: דמיירי כאן בספק, שלא ידע בוודאי שיש לו חמץ בביתו, וכן איתא בירושלמי, ומשו"ה אינו עובר אלא בשעת הידיעה..."

6. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ד/ב

קא משמע לן כיון דבדיקת חמץ מדרבנן הוא דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי ליה הימנוהו רבנן בדרבנן:

7. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ט/ב

תשע ציבורין של מצה ואחד של חמץ ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן אי מצה שקל אי חמץ שקל היינו תשע חנויות פירש ואתא עכבר ושקל היינו סיפא דתנן תשע חנויות כולן מוכרין בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספיקו אסור ובנמצא הלך אחר הרוב.

8. תוספות פסחים דף ט/ב

היינו תשע חנויות - לפי מה שפ"ה לענין בדיקה לא נהירא לר"י דהיכי מיייתי ראייה מתשע חנויות דהוי ספיקא דאורייתא ואזלינן לחומרא והכא ספיקא דרבנן הוא כדאמרין בסמוך מיהו י"ל דאיירי כגון שלא ביטל ועוד קשה דגבי תשע חנויות ליכא חזקת היתר אבל הכא אוקמא אחזקת בדוק דהא בבדוק מיירי דאי לאו הכי פשיטא דבעי בדיקה ונראה לר"י דלענין שהביא עכבר לבית ונמצא קבעי אי שרי לאכילה אי לאו..."

9. משנה ברורה סימן תלט

(ב) צריך לחזור ולבדוק - מדסתם המחבר (ב) משמע דאפילו כבר ביטל החמץ דתו הוי בדיקה מדרבנן אפ"ה לא אמרינן בזה ספיקא דרבנן לקולא והטעם לזה משום דתחלת תקנתם היה בבדיקה על הספק לכן החמירו בספיקו יותר משאר ספיקות של דבריהם: